

TÜRKİYE - RUSYA STRATEJİK DİYALOĞU

“Düşünce Diplomasisi:
Yeni Dünya Yeni Ufuklar”

TÜRKİYE - RUSYA STRATEJİK DİYALOĞU

VİZYON BELGESİ (TASLAK)

TÜRKİYE - RUSYA STRATEJİK DİYALOĞU

“Düşünce Diplomasisi: Yeni Dünya Yeni Ufuklar”

(Türkiye - Rusya)

Dünyadaki temel trendlere bakıldığında “toprak ve makineyi” takiben “bilgi ve bilgiye dayalı ürünler” temelli yeni ekonomi çağında küresel rekabet “mikro-milliyetçilik”, “entegrasyon” ve “öngörülemezlik” üzerinden gelişmekte, hayatın ve devletin yeni doğasını belirleyen meydan okumaların; “kaynak ve paylaşım krizi”, “üretim-tüketim-büyüme” formülünün sürdürülemezliği, Çin kaldıracı ile “orta sınıfın tasfiyesi”, “enerji, su ve gıda güvensizliği”, hayatın her alanında “4. boyuta geçiş”, “işgücünde insan kaynağının tasfiyesi”, değişen devlet doğası ve beklenti yönetimi temelinde “sert güçten yumuşak ve akıllı güce geçiş” olduğu temel referanslar olarak şekillenmektedir.

Tüm bu temel parametreler içerisinde, teknolojideki dönüşümler; yapay zeka, sanal/artırılmış gerçeklik ve mobilite merkezli gelişerek tüm insan hayatını ve doğasını değiştirmeye adaydır. “Endüstri 4,0” ve “Toplum 5,0” kavramlarının dünyanın dönüşümünü endüstri ve toplum boyutları ile yönetmek açısından önemli başlıklar olduğu aşikârdır. Bir diğer etken de Çin’in dünya sahnesinde her geçen gün etkinleşmeye başlamasıyla oluşturduğu türbülanstır. Yeni İpek Yolu projesi “Kuşak ve Yol”; hem karadan hem denizden yüzden fazla ülkeyi ilgilendiren bir küresel entegrasyon projesi olarak şekillenmekte, iktisadi pastanın dağılımını kalıcı olarak değiştirmektedir. Orta sınıfı olmayan ülkelerde, otoriter rejimler ya da kaos, iki seçenek olarak önümüzde durmaktadır. Bölgesel ve küresel güvenlik anlamındaki iş bölümünün nasıl yapılacağı ve bedellerinin nasıl paylaşılacağı da önümüzdeki dönemin tartışma konuları olmaya adaydır.

Güvenlik üzerinden yeni ittifakların gelişmesi ise başat ülkelerin aldıkları risklerden ve inisiyatiflerden okunabilmektedir. Mülkiyet ve güç kavramlarının niteliği ile iş modeli tarihsel olarak değişmektedir. “Başarıda Başarısızlık” sendromu yaşayan AB’nin geleceğini; Brexit sonrası Batı’da yeniden canlanan kamplaşmanın sonuçları belirleyecektir. Tüm bu gelişmelerle birlikte, “Güvenliğin Ekosistemi”, hukukuyla birlikte değişmektedir. “Güvenlik - Demokrasi” ikilemini bundan sonra çok daha fazla yaşanacaktır. Çünkü orta sınıfı eriyen ve güvenlik eksenini sofistike bir zemine kayan ülkelerde demokrasinin yaşatılması zordur. “Güvenlik bize otoriter rejimler mi getirecek” sorusunun daha fazla tartışılması gerekmektedir.

Türkiye; 84 milyonluk nüfusu, gelişerek büyüyen ekonomisi ve Afro-Avrasya ana kıtası ortasındaki jeostratejik konumu ile öne çıkmaktadır. Avrupa, Karadeniz, Kafkaslar, Asya, Orta Doğu ve Afrika ülkeleri ile arasındaki tarihî, siyasi ve kültürel bağları, Birleşmiş Milletler başta olmak üzere uluslararası alanda yükselen aktivitesi, NATO, AGIT ve CICA gibi örgütlerin önemli üyelerinden olması ve son dönemde geliştirdiği aktif dış politikası ile küresel platformda önemi gittikçe artan bir aktör hâline gelmiştir.

TÜRKİYE - RUSYA STRATEJİK DİYALOĞU

Rusya Federasyonu ise geniş yüzölçümü, 147 milyona yakın nüfusu, sanayileşme ve teknolojiye elde ettiği ilerleme, büyüyen ve gelişen ekonomisi, doğal kaynakları, tarihî birikimi, Birleşmiş Milletlerdeki veto gücü, BDT ve ŞİÖ içerisindeki yeri, uluslararası alandaki saygın konumu ile tüm dünyanın dikkatini her daim üzerine çeken bir güç görünümündedir.

Tarih, kültür ve ortak coğrafyadan kaynaklanan Avrupa ve Asya özelliklerini paylaşan Türkiye ve Rusya'nın ilişkileri köklü bir geçmişe dayanmaktadır. Türkiye SSCB'yi 1920 tarihinde tanıırken, Sovyetler Birliği Kurtuluş Savaşı sırasında Ankara Hükümeti'ni tanıyan ilk büyük güç olmuştur. Soğuk savaş döneminin ideolojik kamplaşmalarına rağmen Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkiler belirli bir düzeyin altına inmemiştir. İki ülke arasında diplomatik ilişkiler Soğuk Savaş'ın ardından Rusya'nın dış açılma politikasını başlatması ile birlikte, Türkiye - Rusya arasında üst düzey ziyaretler de ivme kazanmıştır.

Rusya Federasyonu'nun çoğulcu demokrasiye ve pazar ekonomisine yönelmesi ile Türk - Rus ilişkileri farklı bir zemine oturmuş ve değişik işbirliği imkan ve perspektifleri ortaya çıkmıştır. Her iki ülke, ilişkilerin geliştirilmesi yönünde ortaya çıkan imkanları değerlendirerek, karşılıklı güven ve iyi komşuluk zeminini güçlendirmeye, işbirliği alanlarını çeşitlendirerek derinleştirmeye yönelik adımlar atmışlardır. Bu adımlar geçen zaman zarfında sonuçlarını vermiştir. Bu dönemde iki ülke arasındaki işbirliğinin Avrasya coğrafyasına taşınarak ilişkilere çok boyutlu bir nitelik kazandırılması hususunda oluşan mutabakat çerçevesinde Kasım 2001'de 'İkili İşbirliğinden Çok Boyutlu Ortaklığa' başlığını taşıyan "Avrasya'da İşbirliği Eylem Planı" imzalanmıştır. Planda Avrasya'daki diyalog ve işbirliğinin bu bölgedeki ihtilaflara barışçı, adil ve kalıcı siyasi çözümler getirilmesine olumlu katkıda bulunacağı inancı paylaşılmış ve Türkiye ve Rusya'nın ikili ve çok-taraflı ekonomik ilişkilerini artırmak hususundaki istekleri dile getirilmiştir.

İki ülke ilişkilerinin itici gücünü ekonomik ve ticari ilişkiler oluşturmaktadır. Türkiye ile Rusya arasındaki ekonomik ilişkilerin temel çerçevesini, Türkiye ile SSCB arasında 8 Ekim 1937 tarihinde imzalanan Ticaret ve Seyrüsefain Anlaşması belirlemiştir. SSCB'nin dağılmasını takiben, RF ile bu alandaki yasal zemini ise 25 Şubat 1991 tarihinde imzalanan Ticari ve Ekonomik İşbirliğine Dair Anlaşma oluşturmuştur. Ekonomik işbirliğinin 1990'lardaki hızlı gelişiminin ardından, ikili ilişkiler 2000'li yılların başında iki ülke siyasi liderlikleri arasında tesis edilen yakın diyalogla yeni bir döneme girmiş ve 2010'da kurulan Üst Düzey İşbirliği Konseyi ile (ÜDİK) kurumsal bir zemine oturmuştur. İşbirliği odaklı bir seyir gösteren Türkiye-Rusya ilişkileri, Suriye krizine bağlı askerî hareketliliklerde büyük bir imtihana maruz kalsa da iki ülke halklarının ortak beklentisi doğrultusunda ilişkilerde tekrar normalleşmeye gidilmiştir. Bu bağlamda 2016 yılının ikinci yarısından itibaren yeniden güçlü bir ikili siyasi diyalog tesis edilmiştir.

Rusya, Türkiye'nin en önemli dış ticari ortaklarından biridir. Türkiye - Rusya ikili ticaretinde, 2019 yılında ticaret hacmi 26,309 milyar dolar, ticaret açığı ise Rusya lehine 18,599 milyar dolar olmuştur. Türkiye'nin Rusya'ya ihraç ettiği başlıca ürünler; yaş meyve ve sebze, kara ulaşım araçları ve bunların aksam parçaları, tekstil ve hazır giyim ürünleri, elektrikli makine ve cihazlar, değişik sanayi kollarında kullanılan makine ve cihazlar, metallere nihai ürünler ve ayakkabıdır. Rusya'nın Türkiye'ye ihraç ettiği başlıca ürünler; mineral yakıtlar-yağlar; taşkömürü; ayçiçek, aspir ve pamuk tohumu yağları; demir ve çelik; alüminyumdur.

TÜRKİYE - RUSYA STRATEJİK DİYALOĞU

Türkiye - Rusya ilişkilerindeki en önemli sorun dış ticaretteki makasın Rusya lehine gittikçe açılmasıdır. Bu durum ilişkilerin sürdürülebilirliği açısından uzun vadede bir takım ekonomik ve siyasi sorunlar doğurabilecektir. Dış ticaretteki makasın giderek Rusya lehine açılmasında Türkiye'nin enerji ihtiyacının giderek artması ve yüksek enerji fiyatları kadar Rus ve Türk tarafından da kaynaklanan bazı nedenler mevcuttur. Rusya'nın dış ticarete getirdiği kendine özgü sınırlandırmalar sorunu derinleştirmektedir.

Türk firmalarının doğrudan Rusya'ya yönelik yatırımları; 890 milyon dolar olmakla birlikte üçüncü ülkeler üzerinden Rusya'ya gerçekleştirilen yatırımlar da dikkate alındığında bu rakam yaklaşık 10 milyar dolara ulaşmaktadır. Bugüne kadar Rusya'ya yönelik Türk müteahhitlerin gerçekleştirdiği toplam proje sayısı 1972 adet olup, kümülatif toplam proje bedeli 75,7 milyar dolardır. Rusya'nın Türkiye'deki yatırımlarının değeri ise (Akkuyu Nükleer Santrali projesi hariç) 10 milyar Dolar düzeyindedir.

Enerji ise iki ülke arasındaki ilişkilerin en önemli unsurlarından biridir. Enerji tedarikinde Türkiye'nin öne çıkan ortakları arasındaki Rusya ile bu alandaki işbirliği, Akkuyu Nükleer Santrali ve TürkAkım projeleri ile daha ileri bir boyuta taşınmaktadır. TürkAkım Doğalgaz Boru Hattı 2020'de Rusya Devlet Başkanının da iştirak ettiği bir tören ile açılmıştır. İki ülke arasındaki turizm alanında mevcut işbirliği, ikili ilişkilerin diğer bir önemli boyutunu oluşturmaktadır. Türkiye'ye gelen Rus turist sayısı 2019'da 7 milyonun üzerine çıkarak tüm zamanların en yüksek rakamına ulaşmıştır. Ruslar Türkiye'yi ziyaret eden yabancı turistler arasında son yıllarda ilk sırada yer almaktadır.

Türkiye ve Rusya Doğu Avrupa, Orta Asya ve Ortadoğu da jeopolitik ve güvenlik alanlarında ortak çıkarlara sahiptirler. Enerji güvenliği ve gittikçe artan terörist faaliyetler göz önüne alındığında, bu bölgelerde barış ve güvenliğin sağlanması her iki ülkenin çıkarı için gereklidir. Türkiye ve Rusya'nın son dönemde yakaladıkları büyüme hızları her iki ülkeyi ekonomik anlamda da birbirlerini daha fazla dikkate almaya zorlamaktadır. Rusya için Türkiye Balkanlar, Ortadoğu ve Orta Asya'da iyi bir ekonomik ortaktır.

Türkiye Rusya'yı siyasi, ekonomik ve güvenlik ile ilgili alanlarda karşılıklı ilişkilerin güçlendirilmesi gereken bir partner olarak görmektedir. Türkiye Asya ülkeleri ile ilişkilerini geliştirme konusunda da Rusya'nın işbirliğine özel bir önem atfetmektedir. Bu bağlamda Türkiye BDT, CICA ve ŞİÖ gibi örgütlere büyük bir önem vermekte, bu örgütlere üye olarak uluslararası ticaretten güvenlik işbirliğine kadar pek çok alanda ilişkilerini daha iyi bir noktaya taşıyabileceğini düşünmektedir.

Türkiye Kıbrıs başta olmak üzere diğer uluslararası sorunlarda BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi olan Rusya'nın desteğini almaya çalışmıştır. İzleyen dönemde Türkiye'nin uluslararası platformlarda artan etkisine paralel olarak BM, CICA, BDT ve ŞİÖ, gibi örgütler bünyesinde iki ülke arasında siyasi, ekonomik, kültürel ve güvenlikle ilgili alanlarda işbirliği imkanı zemini daha da güçlendirilebilecektir. Her iki ülke kritik öneme sahip uzun vadeli çıkarların sürdürülebilirliği açısından etkili bir stratejik işbirliği geliştirebilir. Bu noktada olaylara daha geniş bir jeopolitik bakış açısı ile bakma ihtiyacı vardır.

TÜRKİYE - RUSYA STRATEJİK DİYALOĞU

İki ülkenin, bölgesel meselelere çözüm bulunması hususunda işbirliği içinde çalışmalarına duyulan ihtiyaç da derinden hissedilmektedir. Çok boyutlu şekillenen dünya güç sistemi içerisinde Türkiye - Rusya ilişkilerinin ideal bir noktaya taşınabilmesi için, yalnızca siyasi ve stratejik temelli değil, her parametrede karşılıklı derinlik oluşturacak bir yapıya doğru yönelmesi gerekir. Tarih; iki ülkeye karşılıklı bağımlılığı derinleştirecek stratejik fırsatlar sunmaktadır. Bu bağlamda sektör temsilcilerini stratejik boyutu da kapsayan bir yaklaşımla bir araya getirecek olan **Türkiye - Rusya Stratejik Diyalogu** önemli bir işlev görecektir.

Ana Tema

Düşünce Diplomasisi: Yeni Dünya Yeni Ufuklar

Alt Temalar

Yeni Dengeler Yeni Ekonomi

Türkiye - Rusya Ekonomik İlişkileri: Fırsatlar ve Engeller

Geleceğin Asyası ve Türkiye - Rusya

Çin - Rusya İlişkileri ve Türkiye

Enerji Güvenliği, Enerji Arz Politikaları ve Fırsatlar

Teknoloji Paylaşımı

Türkiye - Rusya Güvenlik ve Savunma İşbirliği

Orta Doğu - Afrika ve Türkiye - Rusya

Orta Asya Ülkeleri ve Türkiye - Rusya

Akademik ve Kültürel İşbirliği

Öncelikli Sektörler

Kamu Diplomasisi Eğitim ve Dil

Kültür ve Turizm

İnşaat, Müteahhitlik ve Altyapı

Sağlık ve Sağlık Turizmi

Enerji, Petrokimya ve Yatırımlar

Lojistik, Ulaştırma ve Haberleşme

Bankacılık ve Finans (Stratejik Yatırım Fonu)

Ekonomi ve Ticaret

TÜRKİYE - RUSYA STRATEJİK DİYALOĞU

Medya ve İletişim

Bilim ve Teknoloji

Marka Şehirler ve Çevre

Savunma ve Uzay Sanayii

ÇALIŞMA VE ETKİNLİKLER (TASLAK)

Yöntem

Tümevarım, Katılımcılık ve Ekonomik Derinleşme

Türkiye - Rusya Akil Kişiler Kurulu Toplantıları/Çalışmaları

Kapasite ve Ekosistem Envanteri Oluşturulması

Araştırma Projeleri ve Raporlarının Hazırlanması

Pro-aktif Politika Önerileri Geliştirilmesi

Yuvarlak Masa Toplantıları/Çalıştayları

Çok Taraflı Çalıştaylar/Çalışmalar

Sektör Çalıştayları/Etkinlikleri

Uygulamalı İnteraktif Modellemeler

Stratejik Raporlar

Sektör çalışmalarının iki ülke karar alıcıları, özel sektörü, medyası ve kamuoyu için stratejik raporlar olarak yayımlanması. Literatür ve hafıza desteği sağlanması.

Medya Konferansları

Diğer Akademik Çalışmalar

Stratejik Rapor, Kitap, Makale, Tez vb. Akademik Çalışmalar